

**Urząd Marszałkowski Województwa
Lubelskiego w Lublinie**

Departament Europejskiego Funduszu Społecznego

**Badanie dotyczące potencjału
szkolnictwa zawodowego
w regionie**

Analiza wyników

Opracowanie:

Wydział Monitoringu i Ewaluacji PO KL

Lublin 2011 r.

Wstęp

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego pełniący funkcję Instytucji Pośredniczącej PO KL w ramach konsultacji nad Planami działania na rok 2012 przeprowadził ankietę w zakresie potencjału szkolnictwa zawodowego w regionie wśród następujących grupy respondentów:

- Dyrektorzy szkół i placówek kształcenia zawodowego,
- przedstawiciele jednostek powiatowych,
- przedstawiciele Powiatowych i Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia.

Głównym celem badania ankietowego było zapoznanie się z opinią dyrektorów szkół i placówek kształcenia zawodowego oraz przedstawicieli jednostek powiatowych, Powiatowych i Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia na temat potencjału i barier szkolnictwa zawodowego na terenie województwa lubelskiego.

Dodatkowo Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego przeprowadził również wśród doświadczonych beneficjentów, realizujących projekty w ramach Priorytetu IX PO KL ankietę w zakresie możliwości realizowania przez nich jako operator projektów w ramach Działania 9.2 PO KL.

Natomiast celem głównym ww. badania ankietowego było zapoznanie się z opinią beneficjentów Priorytetu IX PO KL w zakresie realizowania przez nich projektów w ramach Działania 9.2 PO KL jako operator.

Dyrektorzy szkół i placówek kształcenia zawodowego

Zgodnie z wykazem Centrum Informacji Oświatowej z dnia 8.07.2011 r. na terenie województwa lubelskiego funkcjonuje 565 szkół i placówek kształcenia zawodowego według następujących typów szkół:

- Szkoły przysposabiające do pracy,
- Technika dla młodzieży (bez specjalnych),
- Technika dla młodzieży (specjalne),
- Technika uzupełniająca dla młodzieży (bez specjalnych),
- Technika uzupełniająca dla młodzieży (specjalne),
- Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży (bez specjalnych),
- Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży (specjalne),
- Szkoły policealne dla młodzieży (specjalne),
- Szkoły policealne i pomaturalne dla dorosłych,
- Szkoły policealne i pomaturalne dla młodzieży.

Wielkość próby została określona na poziomie 213 szkół, co stanowiło 37,7% ogółu szkół i placówek kształcenia zawodowego. Dobór próby odbywał się w sposób losowo – warstwowy - co 3 szkołę wskazaną w rejestrze, według poszczególnych typów szkół i placówek kształcenia zawodowego.

W wyznaczonym terminie do Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego wpłynęło **60** ankiet. Zwrotność wysłanych ankiet wyniosła **28,17%**.

Wyniki badania

Zdecydowana większość respondentów, bo aż 89,65% uważa, iż zakres wiedzy przekazywanej w ich placówkach jest dostosowany do potrzeb rynku pracy. Natomiast 10,34% uważa, iż wiedza przekazywana w ich placówkach jest nie adekwatna do potrzeb rynku pracy. Wynika to przede wszystkim z braku podręczników do nauczania zawodowego, zbyt małej liczby godzin zajęć praktycznych, nie nadążania poziomu przekazywanej wiedzy za rozwojem technicznym, braku miejsc pracy w regionach, w których uczniowie zamieszkują i się kształcą oraz faktu, iż uczniowie, nie znając realiów rynku pracy i swoich predyspozycji, często podejmują pracę w innym, niż wyuczonym zawodzie.

Ponad połowa ankietowanych 63,63% pozytywnie ocenia wyniki egzaminów zawodowych osiągniętych w ostatnich 3 latach przez uczniów swoich szkół. Na poziomie średnim wyniki ocenia 32,73% ankietowanych natomiast źle zaledwie 3,64%.

Niemal wszyscy ankietowani bo aż 96,49% stwierdzili, iż program nauczania oferowany w ich szkole jest dostosowany do wymagań egzaminacyjnych. Natomiast 3,51% ankietowanych uważa, iż mała liczba godzin przeznaczonych na realizację danego przedmiotu nie pozwala odpowiednio przygotować uczniów do egzaminu praktycznego.

W opinii 88,33% ankietowanych profil absolwenta ich szkoły jest adekwatny do potrzeb pracodawców.

Zdaniem ponad połowy ankietowanych (62,71%) istnieje potrzeba modyfikacji programów nauczania w zakresie przedmiotów zawodowych. Modyfikacja dotyczyłaby przede wszystkim liczby godzin przeznaczonych na naukę przedmiotów ogólnych i zawodowych, pozwalających na przygotowanie się do egzaminu praktycznego. Ankietowani podkreślali, iż programy kształcenia nie są dostosowane do realiów rynku pracy. Według respondentów treści programu nauczania powinny być na bieżąco uaktualniane i uzupełniane w związku z postępem technicznym i technologicznym.

Ponadto 55% ankietowanych uważa, iż program nauczania powinien uwzględniać dodatkowe formy nauki. W ramach dodatkowych form nauki ankietowani wymieniali m.in.:

- wprowadzenie form kursowych w celu nabycia dodatkowych kwalifikacji (37%);
- dodatkowe zajęcia praktyczne u pracodawców (33,3%);
- naukę języków obcych (14,8%);
- koła zainteresowań (7,4%);
- samokształcenie i zwiększoną liczbę konsultacji indywidualnych (po 3,7%).

Ponad połowa ankietowanych (60%) uważa, iż oferta szkoły nie wymaga modernizacji, ponieważ w każdym roku analizowane są potrzeby uczniów w zakresie kształcenia zawodowego lub też oferta szkoły jest już dostosowana do zainteresowań uczniów. Natomiast zdaniem 40% ankietowanych oferta kształcenia zawodowego powinna zostać zmodernizowana w zakresie:

- wprowadzenia nowych kierunków kształcenia oraz specjalizacji (48,1%);
- wprowadzenia kursów doskonalających i poszerzających umiejętności (22,2%);
- zakupu sprzętu dydaktycznego (11,1%);
- wprowadzenia kształcenia zaocznego dla dorosłych (7,4%);
- wprowadzenia: bardziej adekwatnego nazewnictwa zawodów, kształcenia zawodowego dla dziewcząt oraz nowych specjalizacji dla istniejących już zawodów (po 3,7%).

Według zdecydowanej większości respondentów (81,67%), uczniowie z ich placówek są zainteresowani uczestnictwem w zajęciach dodatkowych.

Zdaniem ankietowanych na lokalnym rynku pracy istnieje zapotrzebowanie na zawody związane z branżą:

- budownictwa (19,1%);
- usług (11,1%);
- hotelarstwa i gastronomii (9,9%);
- finansów i rachunkowości (5%);
- medycyny, farmacji stomatologii (3,8%).

Spośród wszystkich ankietowanych prawie połowa (44,07%) nawiązała współpracę z pracodawcami poza formami określonymi w podstawie programowej. Współpraca ta opiera się głównie na:

- współorganizowaniu konferencji i konkursów (35,7%);
- organizacji praktyk zawodowych i staży dla uczniów, a także szkoleń dla nauczycieli (26,2%);
- dofinansowaniu nagród (16,7%);
- doposażeniu pracowni (7,1%);
- organizacji wycieczek zawodowych (7,1%);
- zatrudnianiu absolwentów szkół (4,8%);
- doradztwie zawodowym (2,4%).

Do najczęściej wymienianych przez respondentów korzyści dla szkoły i jej uczniów, wpływających ze współpracy z pracodawcami należą:

- możliwość zapoznania się uczniów z zasadami organizacji pracy oraz zdobycia dodatkowych umiejętności i doświadczenia zawodowego (29,1%);
- poznanie potencjalnego miejsca pracy (15,2%);
- praca w nowoczesnym parku technologicznym oraz zapoznanie się z nową technologią produkcji (11,4%);
- możliwość połączenia teorii z praktyką (10,1%).

Ponadto, ponad połowa ankietowanych (68,33%) zadeklarowała, iż współpracuje również z uczelniami. Współpraca pomiędzy szkołami kształcenia zawodowego a uczelniami opiera się głównie na:

- organizacji kursów, praktyk oraz wykładów (41,2%);
- organizacji konsultacji, pokazów i konferencji (33,8%);
- współrealizowaniu projektów (10,3%);
- zajęciach w laboratoriach i pracowniach (8,8%);

Zadecydowana większość ankietowanych wskazała, iż nauczyciele z ich placówek nie uczestniczą we wsparciu oferowanym w ramach Działania 9.2 i 9.4 PO KL. Spośród wszystkich ankietowanych jedynie 38,18% zadeklarowało, iż nauczyciele zatrudnieni w ich placówkach skorzystali ze wsparcia oferowanego w ramach Działania 9.2 PO KL. Natomiast zaledwie 18,64% respondentów potwierdziło udział nauczycieli w formach oferowanych w ramach Działania 9.4 PO KL.

Ponad połowa wszystkich respondentów (56,9%) identyfikuje bariery w korzystaniu ze wsparcia w ramach Działania 9.2 PO KL. Ankietowani najczęściej wskazywali na problemy związane z opracowywaniem i składaniem wniosków w ramach Działania 9.2 PO KL (39,5%), nadmiarem biurokracji (26,7%) oraz barierami proceduralnymi (13,2%), które uniemożliwiają respondentom korzystanie ze wsparcia w ramach ww. Działania.

W celu usprawnienia aplikowania o środki w ramach Działania 9.2 PO KL, wśród oczekiwani w odniesieniu do Instytucji Pośredniczącej PO KL, ankietowani najczęściej wymieniali pomoc w przygotowaniu wniosku o dofinansowanie.

Większość ankietowanych, bo aż 89,83% ocenia przygotowanie nauczycieli przedmiotów zawodowych na poziomie bardzo dobrym i dobrym, co prawdopodobnie jest rezultatem kursów doszkalających dla nauczycieli.

Według ankietowanych, w celu podniesienia prestiżu szkolnictwa zawodowego w województwie lubelskim należy podjąć następujące działania:

- wzbogacenie i modernizacja bazy dydaktycznej (22,2%);
- uświadamianie społeczeństwa o postępującym deficycie fachowców na rynku pracy i promocja szkolnictwa zawodowego (18,5%);
- nawiązywanie współpracy z pracodawcami (9,3%);
- finansowanie doksztalania nauczycieli (7,4%);
- bonusy, stypendia dla najlepszych uczniów (5,6%);
- odpowiednie doradztwo zawodowe na poziomie gimnazjum oraz pierwszej klasy szkoły zawodowej (3,7%);

Przedstawiciele jednostek powiatowych

Kwestionariusz ankiety został rozesłany pocztą e-mail do samodzielnego wypełnienia do 24 powiatów województwa lubelskiego. W wyznaczonym terminie do Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego wpłynęło **19** ankiet. Zwrotność wysłanych ankiet wyniosła **79,17%**.

Wyniki badania

Zdecydowana większość ankietowanych (89,48%) uważa, iż oferta edukacyjna szkół zawodowych na terenie danego powiatu odpowiada potrzebom rynku pracy. Ankietowani podkreślają również, iż oferta szkół zawodowych tworzona jest w porozumieniu z Powiatowymi Urzędami Pracy.

Według 42,10% ankietowanych baza dydaktyczna szkół jest na poziomie niewystarczającym i wymaga pełnej modernizacji i unowocześnienia. Wskazuje na to pilna potrzeba doposażenia pracowni przedmiotowych, wymiana parków maszynowych, sprzętów pozwalających uczniom doskonalenie umiejętności. Brak środków finansowych uniemożliwia utworzenie Centrum Kształcenia Ustawicznego oraz Centrum Kształcenia Praktycznego. W dwóch przypadkach, zdaniem respondentów, istnieje potrzeba budowy warsztatów i pracowni do praktycznej nauki zawodów. Według ankietowanych niewystarczający poziom bazy dydaktycznej pogarsza jakość procesu dydaktycznego.

W opinii 31,58% ankietowanych baza dydaktyczna szkół zawodowych na terenie powiatu jest na poziomie dobrym, jednakże wymaga ciągłego modernizowania. Wśród prac, jakie należy wykonać ankietowani wymieniali m.in. unowocześnienie bazy dydaktycznej i jej uzupełnienie w miarę wprowadzania nowych zawodów oraz wprowadzania nowych generacji

sprzętów i programów, zakup nowoczesnych pomocy dydaktycznych, doposażenie warsztatów szkolnych oraz sal dydaktycznych.

Natomiast 26,37% respondentów uważa, iż baza dydaktyczna szkół zawodowych jest na poziomie bardzo dobrym i dobrym. Aktualna baza dydaktyczna pozwala na prawidłową realizację podstawy programowej kształcenia zawodowego, placówki posiadają dobrze wyposażone pracownie do realizacji kształcenia praktycznego, zwłaszcza w przypadku kierunków mechanicznych. Zaplecze dydaktyczne jest sukcesywnie unowocześniane, uzupełniane o nowe wyposażenie, pomoce dydaktyczne i specjalistyczne. Środki finansowe, pozyskiwane na ten cel, pochodzą ze środków publicznych oraz funduszy europejskich.

Ankietowani uznali jako kluczowe dla rynku pracy następujące kierunki kształcenia oferowane w szkołach zawodowych:

1. budownictwo (technik robót wykończeniowych, technik budownictwa) - 84,2%;
2. Informatykę - 57,9%;
3. mechanikę (technik mechanik, technik pojazdów samochodowych) - 52,6%;
4. technikę żywienia (technik kucharz, kucharz małej gastronomii, technik żywienia i gospodarstwa domowego) - 42,1%;
5. gastronomię i hotelarstwo (zawody gastronomiczne, technik hotelarstwa, technik organizacji usług gastronomicznych) - 36,8%;
6. zawody ekonomiczne (technik ekonomista, zawody handlowe, sprzedawca) - 21,1%;
7. rolnictwo (technik modernizacji rolnictwa, mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych, technik rolnik) - 21,1%;
8. górnictwo (technik górnictwa podziemnego, technik przeróbki kopalin stałych) - 15,8%;
9. elektronikę (technik elektronik, technik mechatronik, technik elektromechanik) (10,5%);
10. logistykę (technik logistyk, technik spedytor), ślusarstwo (ślusarz – spawacz), technik technologii drzewnej (po 5,3%).

Do najczęściej wymienianych przez respondentów powodów, dla których szkoły otwierają ww. kierunki kształcenia należą:

1. zapotrzebowanie na specjalistów danej branży na rynku pracy (27,8%);
2. dynamiczny rozwój budownictwa i infrastruktury (22,2%);
3. dobre wyposażenie pracowni przedmiotowych (16,7%);
4. możliwość prowadzenia własnej działalności gospodarczej (11,1%);
5. wzrost ilości punktów usługowych (11,1%);
6. w przypadku górnictwa oraz mechaniki, możliwość pozyskania kadry dla KWK Bogdanka i spółek współpracujących ze spółką Lubelski Węgiel (11,1%).

W przypadku kierunku mechanika, jeden z respondentów wskazał, iż powodem dla którego jest on otwierany było zapotrzebowanie na specjalistów z tej branży na rynku pracy. Jednocześnie zawód mechanik uznawany jest przez tego samego respondenta jako generujący bezrobocie.

Wszyscy ankietowani uważają, iż oferta kształcenia zawodowego oferowana w szkołach znajdujących się na terenie ich powiatów powinna zostać zmodernizowana. Oferta kształcenia jest systematycznie zmieniana, uwzględniając przy tym zgłaszane przez uczniów gimnazjów i ich rodziców potrzeby. Głównym celem jest stworzenie oferty kształcenia zawodowego, która zapewni właściwe funkcjonowanie całego powiatowego systemu oświatowego w aspekcie niżu demograficznego.

Równie ważne jest nawiązanie i utrzymywanie współpracy z lokalnymi przedsiębiorstwami w celu umożliwienia uczniom odbywania praktyk i staży zawodowych w danych przedsiębiorstwach, z nadzieją na późniejsze stałe zatrudnienie.

Kolejnym zadaniem w trakcie modernizacji oferty kształcenia zawodowego jest poszerzenie jej o nauki techniczne oraz zawody budowlane. Oferta kształcenia zawodowego powinna być również w szerszym stopniu dostępna dla dziewcząt. Zdaniem jednego ankietowanego modernizacja oferty kształcenia zawodowego powinna uwzględniać także reaktywację zasadniczych szkół zawodowych.

W odniesieniu do pytania, które dotyczyło wprowadzenia nowych kierunków kształcenia zawodowego w kontekście strategicznych trendów rozwoju regionu, 68,2% ankietowanych odpowiedziało, iż należy wprowadzić następujące kierunki:

1. turystykę i rekreację (turystyka, agroturystyka, technik obsługi turystycznej);
2. geodezję;
3. mechanikę (technik mechanik lotniczy);
4. budownictwo (zawody związane z budową dróg, pracownicy budowlani);
5. Ogrodnictwo;
6. energetykę (technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, technik energetyk);
7. zawody związane z przetwórstwem spożywczym, technika organizacji reklamy,

technologią drewna, blacharstwem i lakiernictwem, logistyką, inwestycjami regionalnymi, operowanie maszynami CNC oraz obrabiarkami skrawiającymi.

Natomiast 31,8% ankietowanych stwierdziło, iż w najbliższym czasie nie planuje wprowadzać nowych kierunków kształcenia zawodowego, ponieważ pomimo oferowania już przez placówkę kierunków uwzględnianych w rozwoju strategicznym regionu, na chwilę obecną nie cieszą się one zainteresowaniem uczniów w procesie rekrutacji lub są już oferowane przez placówkę w porozumieniu z Powiatowym Urzędem Pracy.

Głównym powodem, który implikuje likwidację kierunku kształcenia zawodowego jest brak naboru. Kierunki przewidziane do likwidacji:

1. technik handlowiec (20%);
2. technik agrobiznesu (13,3%);
3. technik elektryk, murarz, technik elektronik, technik ogrodnik, operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego, technik hodowli koni, technik technologii odzieży, kucharz małej gastronomii, mechanik monter maszyn i urządzeń, technik ochrony środowiska (po 6,7%);

Ankietowani przewidują, iż wyżej wskazane kierunki zostaną zlikwidowane w ciągu 5 lat.

Należy podkreślić, iż znacząca część powyższych kierunków była wymieniona przez respondentów jako przewidziane do utworzenia np. technik agrobiznesu, murarz, technik handlowiec, kucharz małej gastronomii, mechanik monter maszyn i urządzeń.

Respondenci wskazali, iż w ramach rozwoju kształcenia zawodowego podjęli m.in. następujące czynności:

1. poszerzenie bazy dydaktycznej (47,4%);
2. wprowadzenie nowych kierunków kształcenia (36,8%);
3. współpracę z pracodawcami (31,6%);
4. współpracę z PUP i Powiatową Radą Zatrudnienia (26,3%);
5. wnioskowanie o środki PO KL (21,1%);
6. podnoszenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli (15,8%);
7. utworzenie Centrum Kształcenia Praktycznego (10,5%);

Spośród wszystkich ankietowanych 73,7% udzieliło twierdzącej odpowiedzi na pytanie dotyczące współpracy szkół zawodowych z pracodawcami poza formami określonymi w podstawie programowej kształcenia zawodowego.

Ponadto 89,5% ankietowanych udzieliło twierdzącej odpowiedzi na pytanie dotyczące współpracy szkół zawodowych z uczelniami.

Według odpowiedzi udzielonych przez ankietowanych, zaangażowanie w pozyskiwanie środków z Unii Europejskiej dla szkół zawodowych odbywa się na obszarach:

- I. opracowywania oraz pomocy przy składaniu wniosków,
- II. wspieraniu inicjatyw i udzielaniu pomocy dla szkół,
- III. pomocy w zakresie wspólnego realizowania projektów.

Do obszaru I zalicza się pomoc w opracowywaniu i składaniu wniosków, mających na celu pozyskanie z Unii Europejskiej środków finansowych na remonty szkół, doposażenie pracowni czy zakup pomocy dydaktycznych. Płaszczyzna ta uwzględnia również pomoc w pozyskiwaniu partnerów zagranicznych do realizacji projektów partnerskich, jak również kierowanie nauczycieli na szkolenia związane z wypełnianiem wniosków aplikacyjnych.

Obszar II uwzględnia wspieranie przez powiaty inicjatyw dyrektorów szkół, pełnienie roli beneficjenta przez powiat, zabezpieczenie wkładu własnego, wskazywanie szkołom możliwości aplikowania o środki finansowe, czy też planowanie utworzenia wydziału koordynującego działania szkół w zakresie pozyskiwania środków unijnych.

Obszar III dotyczy realizacji projektów PO KL, podnoszenia atrakcyjności i jakości szkolnictwa poprzez modernizację oferty kształcenia, realizacji projektów partnerskich w przypadku, gdy szkoły nie posiadają projektów autorskich, budowy sal gimnastycznych.

Spośród wszystkich ankietowanych aż 94,7% uważa, że poziom finansowania kształcenia zawodowego w powiecie jest niewystarczający. Wszyscy spośród respondentów wymieniali potrzebę modernizacji bazy dydaktycznej, wyposażenia pracowni w nowoczesny sprzęt pozwalający uczniom na doskonalenie umiejętności. Problem stanowią również wysokie koszty kształcenia, które uwzględniają przewóz uczniów na zajęcia praktyczne. Niewystarczający poziom środków finansowych nie pozwala także na otwieranie nowych kierunków kształcenia ze względu na niezbędne wyposażenie pracowni. Subwencja oświatowa pozwala jedynie na pokrycie kosztów wynagrodzenia.

Do najistotniejszych barier w rozwoju szkolnictwa zawodowego należą bariery finansowe, w zatrudnieniu, społeczne, edukacyjne i pozostałe, uwzględniające niedogodną komunikację oraz brak nowoczesnych budynków warsztatów szkolnych.

W ramach barier finansowych ankietowani najczęściej wskazują:

- duże koszty uruchamiania nowych kierunków kształcenia,
- brak motywacji materialnej, ułatwień podatkowych do otwierania firm na potrzeby szkół w zakresie przyjmowania uczniów na praktyki i zajęcia praktyczne,
- brak wynagrodzenia za pracę wykonywaną podczas praktyk i zajęć praktycznych.

Jako bariery w zatrudnieniu ankietowani wymieniali:

- brak nowych zakładów pracy i likwidację już istniejących,
- małe zainteresowanie pracodawców szkołami zawodowymi,
- okresową modę na niektóre zawody.

Ankietowani uważają również, że do szkół zawodowych trafia młodzież mniej zdolna, sprawiająca trudności wychowawcze, co skutkuje mniejszym zainteresowaniem pracodawców absolwentami.

Za bariery społeczne uważane są problemy związane z coraz trudniejszą rekrutacją uczniów, którzy w dużej liczbie wybierają kształcenie ogólne. Spowodowane jest to również przez niż demograficzny. Postępuje odpływ absolwentów gimnazjów do szkół ponadgimnazjalnych w dużych aglomeracjach. Szkoły zawodowe traktowane są przez uczniów i ich rodziców jako słaba alternatywa w wyborze ścieżki edukacji.

Problemy edukacyjne dotyczą trudności w pozyskiwaniu nauczycieli przedmiotów zawodowych oraz bardzo słabych wyników uczniów w nauce. Ankietowani wskazywali również bardzo małe powiązanie edukacji z miejscową przedsiębiorczością.

Przedstawiciele Powiatowych i Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia

Kwestionariusz ankiety został rozesłany pocztą e-mail do samodzielnego wypełnienia do 21 Powiatowych Rad Zatrudnienia oraz Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia (ogółem 22 ankiety). W wyznaczonym terminie do Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego wpłynęło **21** ankiet. Zwrotność wysłanych ankiet wyniosła **95,45%**.

Wyniki badania

Spośród wszystkich ankietowanych 52,4% deklaruje, iż oferta szkół zawodowych znajdujących się na ich terenie jest dostosowana do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Pozostali ankietowani, którzy uznali, iż oferta nie jest adekwatna do potrzeb rynku pracy, jako najczęstszą przyczynę takiego stanu podają brak kształcenia w zawodach, na które istnieje zapotrzebowanie oraz kształcenie w kierunkach, po których absolwenci zasilają rzesze bezrobotnych.

Według ankietowanych do kluczowych dla rynku pracy można zaliczyć następujące kierunki kształcenia oferowane w szkołach zawodowych:

1. budownictwo (66,7%);
2. mechanikę samochodową (52,4%);
3. gastronomię (42,9%);
4. informatykę (38,1%);
5. elektronikę (33,3%).

Zdecydowana większość ankietowanych 76,2% dostrzega potrzebę modernizacji oferty kształcenia zawodowego. Jako niezbędny zakres zmian ankietowani najczęściej wymieniali:

- potrzebę podnoszenia jakości kształcenia w szkołach (doskonalenie kadr nauczycielskich, innowacyjne programy nauczania)
- komputeryzację i doposażenie szkół w niezbędny sprzęt,
- wymianę młodzieży i współpracę międzynarodową szkół,
- możliwość kształcenia zawodowego oraz odbywania praktyk u potencjalnych pracodawców lub w firmach istniejących na lokalnym rynku pracy,
- dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy i wymogów certyfikacyjnych poszczególnych zawodów,
- zwiększenie nacisku na praktyczną naukę zawodu,
- wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży (zajęcia wyrównawcze, zasiłki dla rodzin najuboższych, stypendia dla uczniów, itd.);
- promocję różnych form edukacji pozaszkolnej;
- zwiększenie liczby miejsc w szkołach zawodowych kosztem miejsc w liceach profilowanych,
- ograniczenie kształcenia w określonych zawodach.

Większość ankietowanych, bo aż 90,5% widzi potrzebę wprowadzenia nowych kierunków kształcenia zawodowego w kontekście strategicznych trendów rozwoju regionu. Jako najbardziej pożądane respondenci wymieniają:

- kierunki budowlane i mechaniczne (w tym mechanika samochodowa) - po 40%;
- kształcenie w specjalnościach związanych z energetyką 26,67%;
- rzemiosła ludowego, obsługa ruchu granicznego (w tym pasażerskiego) po 20%.

W kontekście budowy lotnisk i terminali przeładunkowych na terenie regionu wymieniono także zawody takie jak: technik logistyki, technik eksploatacji portów i terminali.

Według ankietowanych do najistotniejszych barier w zakresie rozwoju szkolnictwa zawodowego należą:

- brak możliwości odbywania praktyk w odpowiednio wyposażonym zakładzie oraz nieodpowiedni sprzęt do praktycznej nauki zawodu (81%);
- brak środków finansowych na tworzenie nowych kierunków kształcenia oraz zapewnienie wyspecjalizowanej kadry (38%);
- brak nowoczesnych programów nauczania (24%);
- słaba promocja szkolnictwa zawodowego, wzrost aspiracji młodzieży do kształcenia się w liceach ogólnokształcących, a następnie podejmowanie nauki w szkole wyższej oraz spadająca liczba uczniów (*ex aequo* po 19%).

W opinii części ankietowanych również brak nowych i likwidacja istniejących zakładów pracy, a co za tym idzie, deficyt warsztatów przyzakładowych, stanowi ograniczenie rozwoju szkolnictwa zawodowego.

Sporadycznie wymienionymi barierami były te, dotyczące braku centrów kształcenia ustawicznego oraz niewystarczającej gratyfikacji uczniów odbywających praktyki.

W opinii respondentów objętych przedmiotowym badaniem do kierunków szkoleń i kursów zawodowych, które powinny być szczególnie wspierane w ramach projektów współfinansowanych ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki należą:

- branża budowlana (w tym budownictwo drogowe) - 47,6 % respondentów (najczęściej wskazywano na uprawnienia: operatora koparko - ładowarki – prawie 43%);
- uprawnienia do kierowania pojazdami – 28,6%,
- mechanika samochodowa - 28,6%,
- uprawnienia spawalnicze, elektryczne i umiejętności gastronomiczne – 19%;
- handel, agroturystyka - turystyka, opieka nad osobami starszymi, niepełnosprawnymi, pracownik socjalny; pracownik magazynowy/obsługa wózka widłowego oraz szkolenia związane z uzyskaniem uprawnień geodezyjnych - 14% ankietowanych.

Niektórzy z ankietowanych podkreślają, iż listę powyższych kursów i szkoleń opracowano na podstawie ofert pracy, jakie są składane do właściwego Powiatowego Urzędu Pracy, a także zainteresowania ze strony osób bezrobotnych określonymi typami szkoleń i kursów. Inni wiążą kierunki szkolenia na swoim terenie z inwestycjami infrastrukturalnymi – np. budową Portu Lotniczego Lublin, czy rozwojem budownictwa indywidualnego i drogowego. Szkolenia z zakresu opieki nad osobami starszymi uzasadnia się postępującym procesem starzenia się społeczeństwa.

Beneficjenci realizujący projekty w ramach Priorytetu IX PO KL

Kwestionariusz ankiety został rozesłany pocztą e-mail do samodzielnego wypełnienia przez 57 beneficjentów realizujących od 1 do 6 projektów w ramach Poddziałania 9.1.2 PO KL oraz

Działania 9.2 i 9.3 PO KL. W wyznaczonym terminie do Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego wpłynęły **32** ankiety. Zwrotność wysłanych ankiet wyniosła **56,14%**.

Wyniki badania

Spośród wszystkich ankietowanych 65,6% deklaruje chęć realizacji projektów w ramach Działania 9.2 PO KL jako operator.

Ankietowani, którzy zadeklarowali chęć realizacji projektów jako operator najczęściej wskazywali, iż mogliby objąć w ramach takiego projektu od 1 do 5 szkół (76,2%), które dotychczas nie otrzymały wsparcia w ramach Działania 9.2 PO KL.

W zdecydowanej większości ankietowani chcieliby skierować wsparcie do szkół kształcenia zawodowego (90,5%). Ponadto 4 spośród ankietowanych w ramach realizowanych projektów zadeklarowało chęć objęcia wsparciem zarówno szkoły zawodowe, jak i szkoły policealne.

W zakresie obszaru terytorialnego, który objąłby realizowany projekt, najczęściej ankietowani wskazywali jeden powiat (47,6%).

Dla zdecydowanej większości ankietowanych (90,5%) nie ma znaczenia czy realizując projekt wsparcie koncentrować będą wyłącznie na szkołach kształcących uczniów w zakresie jednego profilu.

W ramach przedmiotowej ankiety zamieszczone zostało pytanie dotyczące wskazania głównych przyczyn braku zainteresowania realizacją projektów w ramach Działania 9.2 PO KL jako operator. Pytanie to zaadresowane było wyłącznie do ankietowanych, którzy nie chcieli realizować projektów jako operator. Jednak 9 spośród 21 ankietowanych, którzy wyrazili chęć realizacji projektów w ramach Działania 9.2 PO KL jako operator również udzieliło odpowiedzi na ww. pytanie.

Spośród wszystkich ankietowanych 34,4% nie jest zainteresowanych realizacją projektów w ramach Działania 9.2 PO KL jako operator.

Beneficjenci niezainteresowani realizacją projektów w ramach Działania 9.2 PO KL jako operator najczęściej wskazywali jako przyczynę: problem z przygotowywaniem wniosku o dofinansowanie projektu (45,4%) oraz problemy z rekrutacją uczestników do projektu w dotychczas realizowanych/zrealizowanych projektach (36,3%).

Oprócz zamieszczonej w ankiecie kafeterii odpowiedzi w zakresie przyczyn braku zainteresowania realizacją projektów jako operator, respondenci mogli również samodzielnie wpisać powód takiej sytuacji. W ramach innych przyczyn ankietowani wskazywali m.in.:

- problemy z płynnością finansową w trakcie realizacji;
- brak doświadczenia w realizacji tak dużego projektu;
- problemy z pozyskaniem uczestników projektu (szkół i placówek kształcenia zawodowego) na terenie swojego powiatu, które dotychczas nie otrzymały wsparcia w ramach Działania 9.2 PO KL;

- brak spotkań informacyjnych z pracownikami działu kontroli Urzędu Marszałkowskiego;
- brak jednoznaczności w interpretacji przepisów i zasad prowadzenia projektu;
- zbyt duże obciążenie psychiczne kadry zarządzającej, związane z odpowiedzialnością finansową i prawną;
- brak koordynacji działań pomiędzy jednostką samorządu terytorialnego a placówką oświatową;
- nikłe zainteresowanie dyrektorów placówek oświatowych działaniami projektowymi.

Wnioski

W odniesieniu do badania w zakresie potencjału szkolnictwa zawodowego zdecydowana większość przebadanych grup respondentów tj. dyrektorzy szkół i placówek kształcenia zawodowego, przedstawiciele jednostek powiatowych oraz przedstawiciele powiatowych i Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia uważa, iż oferta edukacyjna szkół zawodowych znajdujących się na terenie danego powiatu odpowiada potrzebom rynku pracy. Dodatkowo przedstawiciele jednostek powiatowych podkreślali, iż oferta szkół zawodowych tworzona jest w porozumieniu z Powiatowymi Urzędami Pracy.

W opinii przedstawicieli jednostek powiatowych oraz przedstawicieli Powiatowych i Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia oferta kształcenia zawodowego oferowana w szkołach znajdujących się na terenie danego powiatu powinna zostać zmodernizowana. Jedynymi respondentami, którzy uważają, iż oferta szkół nie wymaga modernizacji są dyrektorzy szkół i placówek kształcenia zawodowego.

Według przedstawicieli jednostek powiatowych oraz przedstawicieli Powiatowych i Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia do kluczowych dla rynku pracy można zaliczyć kierunki kształcenia oferowane w szkołach kształcenia zawodowego związane między innymi z budownictwem, informatyką i mechaniką.

Zarówno przedstawiciele jednostek powiatowych, jak i przedstawiciele Powiatowych i Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia widzą potrzebę wprowadzenia nowych kierunków kształcenia zawodowego w kontekście strategicznych trendów rozwoju. Do najbardziej pożądanych kierunków wskazywanych przez obydwie grupy respondentów zaliczyć można kierunki związane z budownictwem, mechaniką i energetyką.

Istnieje pewna rozbieżność pomiędzy opinią dyrektorów szkół i placówek kształcenia zawodowego a opinią przedstawicieli jednostek powiatowych w zakresie współpracy szkół zawodowych z pracodawcami poza formami określonymi w podstawie programowej. Spośród wszystkich ankietowanych reprezentujących grupę dyrektorów szkół i placówek kształcenie zawodowe mniej niż połowa wskazała, iż nawiązała współpracę z pracodawcami w określonej formie. Natomiast ponad 70% ankietowanych reprezentujących przedstawicieli jednostek powiatowych stwierdziło, iż szkoły znajdujące się na ich terenie zawiązały współpracę z pracodawcami poza formami określonymi w podstawie programowej kształcenia zawodowego.

Natomiast w kwestii współpracy szkół zawodowych z uczelniami zarówno dyrektorzy szkół i placówek kształcenia zawodowego, jak i przedstawiciele jednostek powiatowych zgodnie w zdecydowanej większości stwierdzili, iż taka współpraca jest nawiązywana.

W odniesieniu do badania wśród doświadczonych beneficjentów realizujących projekty w ramach Priorytetu IX PO KL należy podkreślić, iż zdecydowana większość bo ponad 60% deklaruje chęć realizacji projektów w ramach Działania 9.2 PO KL jako operator.